

ความเป็นมาของปัญหา

ข้าวโพคเป็นธัญพืชที่รู้จักกันมานานนับพันปี เดิมมนุษย์ปลูกข้าวโพคสำหรับเป็นอาหารประกอบเท่านั้น แม้บางครั้งจะใช้เป็นอาหารหลักในยามเกิดทุกข์ภัยการทำนาไม่ได้ผลบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของข้าวโพคที่รู้จักกันในขณะนั้นก็เพียงเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์อย่างเดียว ความสำคัญของข้าวโพคในขณะนั้นจึงมีน้อย ต่อมาความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ข้าวโพคถูกนำมาดัดแปลงเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม เช่น ใช้ทำแอลกอฮอล์ แป้ง น้ำตาลชนิดต่าง ๆ น้ำมันพืช และจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถนำไปใช้ทำอาหารกระป๋อง ยารักษาโรค กระจกใส ฝาสังเคราะห์ กระจก น้ำหอม พลาสติก น้ำมันใส่ผม แบตเตอรี่ ยาสีฟัน ใยสังเคราะห์ ส่วนผสมของกาแฟ หมากฝรั่ง กาว เหล่านี้เป็นต้น ประโยชน์อันสำคัญที่ทำให้ข้าวโพคกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญเกือบทัดเทียมกับข้าวซึ่งเป็นสินค้าออกอันดับหนึ่ง คือ เป็นอาหารสัตว์ จากการค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2509 พบว่าข้าวโพคพันธุ์ใหม่ ๆ มีกรดอะมิโนไลซีน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของโปรตีนสูงมาก มีคุณค่าทางอาหารทัดเทียมกับอาหารจากเนื้อสัตว์ (ดูตาราง 1 ประกอบ) ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ได้เหมาะสมกว่าเมล็ดพืชชนิดอื่น ๆ นอกจากจะใช้เมล็ดข้าวโพคเป็นประโยชน์ดังกล่าวแล้ว ส่วนประกอบของต้นข้าวโพค เช่น ลำต้น ใบ ชังของข้าวโพคก็สามารถใช้ประโยชน์ทั้งในอุตสาหกรรม และเป็นอาหารสัตว์ได้อีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ความต้องการข้าวโพคจึงเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเนื่องจากประเทศไทยมีภูมิอากาศเหมาะสมสำหรับปลูกข้าวโพคเกือบทุกฤดูยกเว้นตอนกลางฤดูฝน และข้าวโพคเป็นพืชที่ค่อนข้างจะทนทานต่อความแห้งแล้ง การปลูกข้าวโพคจึงไม่ต้องการระวังรักษามากเมื่อเทียบกับพืชไร่ชนิดอื่น ทั้งราคาขายของข้าวโพคก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ การขยายผลผลิตของข้าวโพคจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ

ตาราง 1

คุณค่าทางอาหารของข้าวโพด

ข้าวโพด 100 กรัม วิเคราะห์ห่อถั่วคั่ว	
ความชื้น	79.4 กรัม
แคลอรี	82.0 หน่วย
ไขมัน	0.5 กรัม
คาร์โบไฮเดรต	15.1 กรัม
โปรตีน	4.3 กรัม
แคลเซียม	10.0 มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส	100.- มิลลิกรัม
เหล็ก	0.7 มิลลิกรัม
วิตามินเอ	42.- ไอยู
วิตามินบี 2	0.05 มิลลิกรัม
ไนอาซิน	0.6 มิลลิกรัม
วิตามินซี	4.- มิลลิกรัม

ที่มา

เผด็จ เณลิมพัทธ์ , ทิพย์ เรืองโชติวิทย์

ข้าวโพด การผลิต การใช้ และการตลาด เพื่อเป็นแนวทางในการวาง
นโยบาย การใช้ที่ดินในอนาคตของประเทศไทย หน้า 10 กรุงเทพมหานคร,
โรงพิมพ์กองเศรษฐกิจการเกษตร, ปี 2516

ถ้าเราดูสถิติปริมาณและมูลค่าส่งออกแล้วจะเห็นได้ว่า แหะไม่น่าเชื่อเลยว่า ชาวโศกจะกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศได้ เพราะปริมาณการส่งออกในปี ก่อน ๆ เป็นจำนวนเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณในตลาดโลก ชาวโศกในขณะนั้นจึงแทบ จะไม่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชาติเลย แต่ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2519) ชาวโศก เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากข้าวโดยมีมูลค่าส่งออกถึง ปีละห้าพันล้านกว่าบาท นับว่าเป็นพืชผลเกษตรกรรมที่จะเชิดชูเศรษฐกิจของชาติได้ อย่างน่าภูมิใจยิ่ง

การขยายตัวในด้านการผลิตและการจำหน่ายชาวโศก ทำให้ตลาดชาวโศก คึกคักเป็นพิเศษ เกษตรกร พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าส่งออก ตลอดจนองค์การ รัฐบาล ฯลฯ ได้ให้ความสนใจต่อชาวโศกมากและปรากฏอยู่เนื่อง ๆ ว่าภาวะการค้าชาวโศก มักจะผันผวนไม่แน่นอนทำให้ผู้ผลิต พ่อค้าคนกลาง และพ่อค้าส่งออก ได้รับความ กระทบกระเทือนอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

ควยผู้เขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของชาวโศกดังกล่าว และได้ทราบถึง ปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้าง ๆ ทำให้ผู้เขียนกำหนดวัตถุประสงค์ใน การวิจัยเรื่องนี้ โดยสรุปเป็นข้อ ๆ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการในการผลิต วิธีการจำหน่ายที่เป็นอยู่ในประเทศ ไทย
2. เพื่อศึกษาระเบียบข้อปฏิบัติและพิธีการส่งชาวโศกออก วิธีการจัดสรร โควตาให้แก่ผู้ส่งออก และข้อตกลงกับต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของผู้ผลิต และผู้จำหน่ายในอดีต ในขณะเดียวกันก็ศึกษาภาวะของตลาดในขณะนั้นประกอบ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการค้าชาวโศก และพิจารณาแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนเพื่อให้ได้ข้อสรุปปัญหาอันจะใช้เป็นประโยชน์ในการหาแนวทางแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดขึ้นในอนาคตอีก

ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากหัวข้อวิทยานิพนธ์กว้างขวางมาก ถ้าจะกล่าวโดยละเอียดทั้งหมด ย่อมจะทำให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ยาวเกินไปจนมีอาจกำหนดปริมาณได้ ทั้งผู้เขียนมีเวลาจำกัดขณะนั้นในการวิจัยจึงมุ่งเฉพาะสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ที่สุดต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเท่านั้น แต่ไม่ไต่ถามความว่าจะทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขาดความสมบูรณ์ไป ด้วยเหตุผลแห่งการจำกัดขอบเขตการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากความต้องการข้าวโพดส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดในการส่งออกเพื่อจุดประสงค์ในการใช้เป็นอาหารสัตว์และในอุตสาหกรรม ดังนั้นข้าวโพดที่จะกล่าวถึงในเรื่องนี้จึงจำกัดเฉพาะข้าวโพดสีเหลือง ชนิดหัวแข็ง (FLINT CORN) ที่ชาวไร่ปลูกกันมากเท่านั้น
2. การผลิตและการจำหน่ายนี้ จุดประสงค์เป็นที่เข้าใจว่าเป็นของประเทศ ไทย
3. ในเรื่องการผลิตนั้นกรรมวิธีในการผลิต เช่น การผสมพันธุ์ การบำรุงรักษา ฯลฯ มีรายละเอียดมากมายทั้งปรากฏในผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาคำจากไรสุวรรณาจากสถิติ อ.ปากช่อง ซึ่งได้รับการอุดหนุนจากมูลนิธิดอกกีเฟลเลอร์ ผู้เขียนเห็นว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทชั้นมหาบัณฑิต ไม่ใช่ว่าเกี่ยวกับสาขาเกษตรกรรม จึงได้เลือกเฉพาะผลการวิจัยที่สำคัญ ๆ เท่านั้น แต่ได้เน้นเรื่องต้นทุน และผลตอบแทนเป็นสำคัญ
4. การศึกษาจำกัดเพียงปี 2517 ถึงปี 2519 เท่านั้น สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนของผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เหตุที่ศึกษาได้เพียง 3 ปี เพราะมีปัญหาในเรื่องข้อมูลมีจำกัด

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องข้าวโพดตลอดจนผลการวิจัยนี้ จะใช้เป็นประโยชน์ได้โดยสรุปเช่น

1. ใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของผู้ที่กำลังประกอบธุรกิจชาวโศก และผู้ที่เข้ามาประกอบธุรกิจ ตลอดจนบุคคลที่สนใจโดยทั่วไป
2. ผลตอบแทนของผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ตลอดจนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษา จะใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาแนวโน้มในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ต่อสมาคมพ่อค้าชาวโศกและพืชพันธุ์ไทย สภาหอการค้าซึ่งมีบทบาทในการควบคุมผู้ส่งออกเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน และกำหนดนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกัน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ และเพื่อหาทางป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต

วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยนี้ ได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA) จากเอกสารและขอเขียนของผู้ที่ใดศึกษาไว้อก่อน ข้อมูลบางอย่างได้จากการสัมภาษณ์ขอเท็จจริงจากบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นสุดท้าย

ตารางที่ 2
ผลผลิตข้าวโพดของโลก

(หนึ่งพันเมตริกตัน)

ประเทศ	2515/2516	2516/2517	2517/2518	
	ปริมาณ	ปริมาณ	ปริมาณ	ร้อยละ
อัฟกานิสถาน	760	770	800 F	.250
บังกลาเทศ	2 F	3 *	3	.001
บรูไน	52 F	54 F	55 F	.017
พม่า	32 F	85 *	62 F	.019
จีน	30,384 F	31,085	31,585 F	9.857
ฟีจี	4 F	4 F	4 F	.001
อินเดียน	5,643	5,300	6,000 F	1.873
อินโดนีเซีย	2,912	3,240	3,115 *	.972
อิหร่าน	25 F	30 F	31 F	.010
กัมพูชา	73	70	70 F	.022
เกาหลีใต้	61	60	60 F	.019
ลาว	27	27	28 F	.009
มาเลเซีย	3	3	4 F	.001
เนปาล	831	800	700 F	.213
ปากีสถาน	767	747	756 *	.236
ฟิลิปปินส์	2,102	2,568	2,640	.824
ศรีลังกา	26	24	24	.007
ไทย	2,350	2,500	3,000	.936
เวียดนามใต้	51	150 F	150 F	.047
ออสเตรเลีย	139	106	149	.047
ญี่ปุ่น	15	13	13 F	.004

ตารางที่ 2 (ต่อ)
ผลผลิตข้าวโพคของโลก

(หนึ่งพันเมตริกตัน)

ประเทศ	2515/2516	2516/2517	2517/2518	
	ปริมาณ	ปริมาณ	ปริมาณ	ร้อยละ
นิวซีแลนด์	119	130	209*	.065
คานาดา	2,803	2,589	3,267	1.02
ฝรั่งเศส	10,671	8,884	8,440	2.634
อิตาลี	5,088	5,048	5,200	1.623
ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันตก	5,916	4,500	-	-
ยูโกสลาเวีย	8,253	8,030	-	-
บัลกาเรีย	2,565	2,500	-	-
ฮังการี	5,911	6,211	-	-
รומานี	7,397	7,159	-	-
ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออก	853	1,070	-	-
โซเวียตรัสเซีย	13,216	12,142	-	-
สหรัฐอเมริกา	143,435	118,145	145,733	45.482
เม็กซิโก	9,862	7,700	-	-
อาร์เจนตินา	9,900	7,700	-	-
บราซิล	16,065	15,000	-	-
แอฟริกาใต้	11,105	9,506	-	-
อื่น ๆ	11,732	33,957	108,321	33.306
รวม	310,150	297,910	320,419	100

F คาคตะเน
* ตัวเลขไม่เป็นทางการ
- ไม่มีข้อมูล

ที่มา : FAO Trade Book ปี 2517/2518